

Dobri vili izpod Karavank v slovo

Dr. Nada Praprotnik (25. maja 1951 - 20. maja 2023)

Igor Dakskobler

Pokojno Nado in vrednost njenega obsežnega botaničnega dela sem spoznaval počasi in postopno, njen vpliv na moje delo pa je bil vedno koristen in blagodejen, zato je zame bila dobra vila izpod Karavank.

Najprej je to bila gospa s piškoti, ki je okoli novega leta prihajala na Biološki inštitut Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti, ki sem se mu priključil konec osemdesetih let prejšnjega stoletja. Domače piškote je prinesla svojemu profesorju Ernestu Mayerju, tudi mojima mentorjema in učiteljema Mitji Zupančiču in Branku Vrešu. Ker sem bil takrat zelo radoveden in sem zbiral starejšo botanično literaturo, je postala tudi ona, sodelavka Prirodoslovnega muzeja, ena izmed tistih, ki sem jih prosil za tovrstno pomoč. Od nje sem dobil tudi dragoceno gradivo o slovenskih imenih rastlin. Poleg tega je prav v tistih letih napisala svojo disertacijo o ilirskih rastlinah v Sloveniji. Nalogo je razmnožila in s pridom sem jo uporabljal in tudi navajal v svojih prvih člankih.

Nada Praprotnik v alpskem botaničnem vrtu Juliana v Trenti. Foto: Ciril Mlinar.

Nekajkrat sva se slučajno srečala na železniški postaji v Ljubljani in se skupaj peljala proti Jesenicam. Vožnja je minila hitro, prijetno sva klepetala, saj sva imela veliko skupnih botaničnih zanimanj, poleg tega sva ugotovila, da sva hodila na isto gimnazijo in imela kar nekaj skupnih profesorjev.

Rad sem prebiral ne samo njene poglobljene znanstvene razprave s floristično, taksonomsko ali zgodovinsko vsebino, temveč tudi njene skrbno napisane poljudne članke, tako v *Proteusu* (v naši reviji je sama ali s soavtorji objavila petinpetdeset prispevkov, prvega leta 1976, zadnjega leta 2021), *Planinskem vestniku* ali reviji *Gea*. V slednji je objavljala krajše zapise o izbranih rastlinah, pri katerih je pogosto dodala kakšna nova nahajališča, ob katerih sem navadno zastrigel z ušesi in jo spraševal za podrobnosti.

Sodelovala sva pri reviji *Hladnikia*, kjer je bila nekaj časa tudi urednica, prav v obdobju, ko je reviji najbolj primanjkovalo člankov. Meni in mojemu inštitutu je pomagala pri pisanju poročila in pozneje knjige o evropsko varstveno pomembnih rastlinah v Sloveniji, še posebej pri podatkih o Zoisovi zvončici (*Campanula zoysii*) in alpski možini (*Eryngium alpinum*), sam pa sem ji nekoliko pomagal, ko je pisala monografijo o Blagajevem volčinu (*Daphne blagayana*).

Oba naju je zelo prizadela prezgodnja smrt profesorja Toneta Wraberja, saj sva ga imela za svojega mentorja in učitelja, še posebej glede visokogorskih rastlin in združb. Po njegovi smrti je Nada v marsičem prevzela njegovo vlogo. Ni se otepala poljudnega pisanja niti stikov z javnostjo, nastopov v medijih. Na skupnih terenih skoraj nisva bila, spomnim se le zadnjega. Nada je sodelovala v televizijski oddaji o alpskih rastlinah in zaprosila me je, naj njej in ustvarjalcem te oddaje pokažem nahajališča paradiževke (*Paradisaea liliastrum*) nad Drežniškimi Ravnami. Na ta dan imam malo spominov, predvsem neprijetnega, ko sem televizijsko ekipo čakal več ur. Nada je takrat že imela resne težave z dihalni in le z močno voljo

je še zmogla pot do nahajališča redke rože. Ona je bila veliko bolj potrpežljiva od mene, pa tudi zelo hvaležna, da sem ji to nahajališče pokazal. Te televizijske oddaje nisem nikoli videl, pač pa dokumentarni film, ki je predstavil Nado kot botaničarko. Bil mi je všeč in sem bil ponosen nanjo, ker je tako lepo predstavila naše delo.

Pri gorniških prijateljih sem spoznal, kako je spoštovana v planinskih krogih, saj je med njimi delovala ne samo kot sotrudnica *Planinskega vestnika*, ampak tudi kot mentorica varuhov narave (gorske straže) in avtorica poljudnih knjig o gorskih rožah (klasična med njimi je na primer *Rastlinstvo na stezah ovčarja Marka*).

Nenadna upokožitev konec leta 2013 (zaradi takratne krize in z njo povezanih zakonov) jo je zelo prizadela, toda zavetje je našla v Botaničnem vrtu v Ljubljani in v letih po upokojitvi sama ali skupaj z Jožetom Bavecnikom in Blanko Ravnjak napisala in (ali) uredila več tehtnih knjig, ki so obravnavale osebnosti iz zgodovine botanike, a tudi druge teme, med drugim etnološke (le o eni od njih smo v *Proteusu* tudi pisali, v deseti številki 82. letnika).

Sam sem pri delovanju v Tolminu imel pri svojem delu vsaj tri zveste podporne skupine – eno v Idriji, drugo v Bohinju in tretjo v Trenti. Ko smo pisali brošure in knjige o rastlinah v Bohinju, sem ocenil, da nekaterim temam nisem kos in sem za pomoč prosil tudi Nado. Takoj se je odzvala in njena besedila so bila odlična, takšna, ki jih sam ne znam napisati. Moji bohinjski prijatelji so to opazili in jih zelo pohvalili.

V Idriji smo pripravljali članek o tamkajšnjem Scopolijevem vrtu. Spet sem bil pred enako zadrego in ponovno sem prosil Nado. Idrijske botaničarke so ugotovile enako kot bohinjske, Nada zna napisati primerne predstavitve rastlin in tudi po njeni zaslugi je članek bil dobro sprejet (glej sedmo številko 83. letnika *Proteusa*). Sicer je imela Nada že prej v naših botaničnih Atenah ugled zaradi svojih predavanj in člankov v *Idrijskih razgledih*.

Nada Praprotnik pri delu v Prirodoslovnem muzeju Slovenije. Foto: Ciril Mlinar.

Gotovo pa je bila Nada najbolj povezana s Trento in njenim botaničnim vrtom Juliana, katerega dolgoletna skrbnica je bila. Vrtu je posvetila več izdaj vodnika, tudi film, po vrtu je vodila šolarje, mladino in odrasle. Prijateljsko je bila povezana z družino Tožbar oziroma Završnik, še posebej z vrtnarjema, pokojnim Jožetom in Marijo Završnik. Morda mi je včasih rekla kakšno opombo o Trentarjih kot o posebnih ljudeh in morda so mi tudi Trentarji kdaj potožili, da Nada pride še premalokrat v Trento. Toda vez med Marijo in Nado je bila tesna, saj mi je Marija ob mojem zadnjem obisku v Trenti, konec aprila leta 2023, omenila, kako sta se dolgo pogovarjali z Nado po telefonu. Hvaležen sem vodstvu Botaničnega društva Slovenije, da je Nado leta 2018 imenovalo za častno članico, in Špeli Pungaršek, Nadinin naslednici v Prirodoslovnem muzeju, da je skrbno pripravila Nadin življenjepis in bibliografijo ob njeni sedemdesetletnici (Pungaršek in sodelavca, 2022). Oboje je Nadi ob njenih vedno hujših zdravstvenih težavah veliko pomenilo. V navezi s Špelo, Jožetom Bavconom in Blanko Ravnjak je še lahko sledila pripravam na bližajoče dogodke ob tristoletnici rojstva Janeza Antona Scopolija, čigar botanično delovanje na Slovenskem je zelo dobro poznala. V monografiji, posvečeni tej obletnici, ki je izšla le nekaj tednov po njeni smrti, je soavtorica obsežnega članka o Scopolijevem botaničnem delovanju na tedanjem Kranjskem (Praprotnik in sodelavca, 2023).

Nada je dočakala prav toliko let kot Tone Wraber. Odsšla je prezgodaj, a nam je zapustila izjemno bogato in vsestransko dediščino. Preučevalka zgodovine botanike je zdaj sama odšla v to zgodovino kot ena izmed najbolj izstopajočih osebnosti v botaničnem delovanju na Slovenskem v zadnji četrtini dvajsetega in prvi četrtini enaindvajsetega stoletja. Zelo jo bomo pogrešali, a obenem smo ji za vse njeno delo in predanost naši vedi iskreno in globoko hvaležni.

Literatura:

- Praprotnik, N., 2015: Rastlinstvo na stezah ovčarja Marka. Sprebodi med rastlinami v osrčju Karavank. Žirovnica: Medium Žirovnica in Planinsko društvo Žirovnica, 101 str.*
- Praprotnik, N., Ravnjak, B., Bavcon, J., 2023: Botanično delovanje I. A. Scopolija na Kranjskem. V: Bavcon, J., Ravnjak, B., (ur.): Ioannes Antonius Scopoli a polihistor v deželi Kranjski. Ioannes Antonius Scopoli a polymath in Land of Carniola, Ljubljana: Botanični vrt Univerze v Ljubljani, 62–147.*
- Pungaršek, Š., Bavcon, J., Dakskobler I., 2022: Bibliografija dr. Nade Praprotnik (ob njeni 70-letnici). Hladnikia, 50: 3–46.*